

Aan de Voorzitter van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Binnenhof 4
Den Haag

**Directie Duurzame
Economische Ontwikkeling**
Bezuidenhoutseweg 67
2594 AC Den Haag
Postbus 20061
Nederland
www.rijksoverheid.nl

Onze Referentie
MINBUZA-2016.395296

Bijlage(n)
1

Datum 22 augustus 2016
Betreft Aanbieding evaluatierapport PUM Senior Experts programma 2012-2015

Hierbij bied ik u de evaluatie aan van het *PUM Netherlands Senior Experts* programma (PUM). De evaluatie is uitgevoerd door de Erasmus Universiteit Rotterdam en beslaat de periode 2012-2015.

Het PUM-programma werkt met Nederlandse senior experts met jarenlange ervaring in het bedrijfsleven, die als vrijwilliger hun kennis delen met ondernemers uit het midden- en kleinbedrijf (MKB) en *Business Support Organisations* in ontwikkelingslanden. De kennis wordt overgebracht door middel van korte adviesmissies, follow-up missies en trainingen.

Conclusies en aanbevelingen van de evaluatie

De evaluatoren concluderen dat PUM-advisering heeft bijgedragen aan verbeteringen van de prestaties van midden- en kleinbedrijven in ontwikkelingslanden. Een meerderheid van bedrijven geeft aan dat er door het PUM-advies sprake is van verhoogd kennisniveau. Nieuwe kennis leidt tot betere bedrijfsprestaties. Dit betreft toename van omzet, winst en, in mindere mate, werkgelegenheid. Opvolging van PUM-advisering is echter niet altijd mogelijk. Onvoldoende (toegang tot) financiering vormt hierbij een belangrijk obstakel.

Missies naar lage inkomenslanden kennen meer risico's, maar leveren een significant hogere bijdrage aan kennistoename en verbetering van bedrijfsprestaties. De evaluatoren bevelen daarom aan de selectiemechanismen voor PUM-missies aan te scherpen om tot meer armoede-impact te komen.

Ook constateren de evaluatoren dat samenwerking met uitvoeringsorganisaties van andere private sector ontwikkeling programma's de effectiviteit van PUM kan vergroten. De inzet van PUM in combinatie met programma's die beperkingen in het ondernemingsklimaat aanpakken is hiervan een voorbeeld.

PUM *business links* –gericht op het bevorderen van relaties met Nederlandse bedrijven- leiden volgens de evaluatoren zelden tot handelsrelaties.

Meer samenwerking met Nederlandse bedrijven en uitbreiding van de expert pool met (jongere) professionals die nog werkzaam zijn, wordt door de evaluatoren aanbevolen.

Beleidsreactie

Het kabinet verwelkomt de conclusies en aanbevelingen van de evaluatoren. Het bevestigt dat kennisoverdracht en advisering van ondernemer tot ondernemer PUM's kernkracht is en bijdraagt aan zelfredzaamheid van MKB-ers in ontwikkelingslanden. Op basis van de evaluatie staat het kabinet positief ten opzichte van ondersteuning van PUM in de komende jaren, veronderstellend dat PUM de aanbevelingen uit de evaluatie overneemt.

In aansluiting op de evaluatie is een sterkere focus op minst ontwikkelde landen en arme regio's in (laag) middeninkomenslanden wenselijk. Daar is de armoede-impact immers het hoogst, aldus de evaluatoren.

Het kabinet waardeert de stappen die PUM al heeft gezet ten aanzien van samenwerking met andere private sector ontwikkeling programma's zoals CBI, Spark, SNV, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland en internationale partners. Voortzetting van deze inzet op samenhang en synergie is welkom. Dit voorkomt ook dat partijen zich bewegen op terreinen waar andere organisaties al actief zijn en in plaats daarvan de oplossing zoeken in allianties.

Vanuit het perspectief van inclusieve ontwikkeling verwacht het kabinet dat PUM haar activiteiten ook zal richten op vrouwelijk ondernemerschap, jeugdwerkgelegenheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen. Mogelijk is er ook een rol voor PUM met betrekking tot de IMVO-convenanten.

De Minister voor Buitenlandse Handel
en Ontwikkelingssamenwerking,

Lilianne Ploumen

**Directie Duurzame
Economische Ontwikkeling**

Onze Referentie
MINBUZA-2016.395296